

JUSTITSMINISTERIET

Dyreværnsrådet

Justitsministeriet
Dyrevelfærdskontoret
Slotsholmsgade 10
1216 København K

Dato: - 1 JULI 2008
Kontor: Dyrevelfærdskontoret
Sagsbeh: Line Lander Madsen
Dok.: LLM40569

Udtalelse om kastration af pattegrise og den dermed forbundne smertefølelse

Ved brev af 14. marts 2008 har Justitsministeriet anmodet Dyreværnsrådet om en udtalelse om kastration af pattegrise og den dermed forbundne smertefølelse.

Justitsministeriet henviser i den forbindelse til de gældende regler på området, hvorefter det for pattegrisens vedkommende i modsætning til andre dyr er tilladt at kastrere grisene uden forudgående bedøvelse, hvis det sker inden for grisens 2. til 7. levedøgn. Foretages kastrationen efter dette tidspunkt, skal pattegrisen bedøves og gives længerevarende efterfølgende smertebehandling¹. Rådets opmærksomhed henledes i anmodningen på den seneste forskning på området særligt vedrørende spørgsmålet, om pattegrise inden for de først levedøgn føler mindre smerte end ældre grise. På den baggrund anmodes rådet om at gennemgå de nyeste forskningsresultater vedrørende pattegrisens smertefølelse ved kastration og om at vurdere, hvorvidt der efter rådets opfattelse er grundlag for at revidere de gældende regler for kastration af pattegrise.

Justitsministeriet har endvidere præciseret, at ministeriet ønsker, at rådet under sine overvejelser inddrager mulige alternativer til kastrationen af pattegrise.

Dyreværnsrådet har behandlet sagen på 4 møder og drøftet spørgsmålet med Dansk Svineproduktion og Den Danske Dyrlegeforening. Rådet har derudover aflagt et besøg i Norge for at overvære kastration af pattegrise

¹ Jf. § 5, stk. 2, jf. § 7 i bekendtgørelse nr. 324 af 6. maj 2003 om halekupering og kastration af dyr med senere ændring.

Slotsholmsgade 10
1216 København K.

Telefon 7226 8400
Telefax 3393 3510

www.justitsministeriet.dk
jm@jm.dk

med anvendelse af lokalbedøvelse og smertelindrende middel og holdt et møde med det norske Mattilsynet. Endvidere har rådet indhentet en gennemgang af forskningsresultater omkring smerter og lindring heraf under og efter kastration af pattegrise fra Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet ved Aarhus Universitet. Endelig har Pfizer Animal Health haft lejlighed til at præsentere den af virksomheden udviklede immunokastration for rådet.

I den anledning skal Dyreværnsrådet udtale følgende:

Kastration af hangrise foretages med henblik på at undgå ornelugt i det producerede kød, idet en mindre andel af hangrisene på slagtetidspunktet vil have udviklet ornelugt, der af mange forbrugere kan lugtes og smages i kødet.

Rådet vil i det følgende for det første behandle spørgsmålet, om kastration af pattegrise fortsat er den eneste egnede metode til at undgå ornelugt i svinekød, og om indgrebet fortsat rutinemæssigt bør anvendes henset til den smerte og det ubehag, der er forbundet hermed. Derefter vil rådet vurdere, om der bør foretages ændringer i den måde, hvorpå indgrebet foretages, herunder bl.a. om grisene bør bedøves eller gives smertelindrende behandling, og om tidspunktet for indgrebets udførelse bør ændres.

1. Alternativer til kastration

Rådet skal indledningsvis fastslå, at kastration af pattegrise er forbundet med smerte og stress, uanset på hvilken måde indgrebet foretages, herunder om bedøvelse anvendes. Det er derfor rådets opfattelse, at det fremtidige mål bør være, at kastration af pattegrise undgås.

Inden kastration af pattegrise kan undlades, er det dog en forudsætning, at der er alternative metoder til at forhindre ornelugt i svinekød.

Der er foretaget betydelig forskning i ornelugt i svinekød og årsagerne hertil. Det er således klarlagt, at forekomsten af ornelugt til dels er arveligt betinget, hvorfor antallet af grise hermed vil kunne reduceres gennem målrettet at inddrage dette hensyn i avlen. Ornelugt optræder endvidere i mindre grad, hvis grisene slagtes ved en lavere vægt, end det i dag er tilfældet. Herudover har hygiejnen i stalden en indvirkning på problemets omfang, ligesom der har været foretaget forsøg, der viser, at grisenes fo-

der er af betydning. Ved at tilføje f.eks. cikorie til foderet vil antallet af grise med ornelugt dermed formentlig kunne reduceres.

Fælles for disse metoder er dog, at de alene begrænser forekomsten af grise, hvis kød har ornelugt, men ikke eliminerer dem. Der er derfor et behov for at kunne identificere de grise, der udvikler ornelugt. Et system hertil har været forsøgt anvendt på slagterierne, og et enkelt slagteri benytter fortsat dette. Der er dog tale om et ældre system, der snart er udtjent, og som kun kan udpege nogle af de grise, der har ornelugt. Kød med ornelugt kan derfor, selv hvis dette system anvendes, komme uopdaget fra slagteriet. Det er derfor nødvendigt, at der udvikles nye metoder til at identificere de grise, hvis kød har ornelugt, enten på slagterierne eller gerne allerede i den enkelte besætning på det tidligst mulige tidspunkt i grisens liv.

En metode til at udpege de grise, der har ornelugt, vil også være nødvendig, hvis det skulle blive muligt at foretage kønssortering af ornesæd og dermed hovedsageligt producere hungrise. Kønssortering fremhæves ofte som et relevant alternativ til kastration af pattegrise, men det forventes ikke, at kønssorteringen helt vil kunne sikre, at alene hungrise fødes, hvorfor hangrise fortsat vil forekomme i besætningerne. Kønssortering af ornesæd er endvidere alene på forsøgsstadiet, hvorfor det ikke på nuværende tidspunkt er muligt at tage dette alternativ i brug. Rådet skal derudover bemærke, at det, inden kønssortering måtte blive taget i brug, skal undersøges, om denne metode på grund af kvaliteten af den sorterede ornesæd fordrer, at dyb insemination benyttes, og om denne insemineringsmetode er forbundet med smerte eller ubehag for soen.

Ud over de nævnte metoder til at begrænse ornelugt i svinekød er der endnu et muligt alternativ til kirurgisk kastration, som bør omtales. Der er således udviklet en immunokastration, hvorved hangrisenes kønsmodning stoppes gennem vaccination. Metoden anvendes i dag i en række lande, men vaccinen Improvac, som benyttes hertil, er ikke på nuværende tidspunkt godkendt inden for EU og kan derfor ikke umiddelbart tages i anvendelse. En ansøgning om godkendelse af vaccinen er efter det for rådet oplyste under behandling, og brugbarheden af dette alternativ er derfor afhængig af udfaldet af godkendelsessagen. Brugen af immunokastration giver desuden anledning til at række spørgsmål, som skal afklares, inden det kan vurderes, om denne metode kan benyttes som alternativ til kirurgisk kastration. Sikkerheden for den person, der vaccinerer

hangrisene, vil således skulle belyses, ligesom forbrugernes holdning til denne metode bør undersøges nærmere.

Der foreligger således ikke på nuværende tidspunkt alternativer til kirurgisk kastration af pattegrise, der er så udviklede og efterprøvede, at de umiddelbart kan tages i anvendelse.

Der er endvidere andre velfærdsmæssige overvejelser forbundet med udeladelse af kastration. Ikke-kastrerede hangrise må forventes at fremvise en mere aggressiv adfærd og oftere slås end galte, ligesom den hyppigere udførelse af parringsadfærd, der ses hos de intakte hangrise, kan medføre flere skader. Det er derfor vigtigt, at det afklares, hvordan de ikke-kastrerede hangrise kan håndteres både i besætningerne, under transport og på slagterierne, så disse hangrises adfærd ikke medfører yderligere skader på artsfæller, end det er tilfældet ved galte. Metoder og praksis til at sikre dette bør være udviklet, inden rutinemæssig kastration af pattegrise udelades. Denne problemstilling er ligeledes relevant i forbindelse med immunokastration, idet vaccinationen gives forholdsvis sent i hangrisens vækstperiode.

Rådet finder således ikke, at rutinemæssig kastration af pattegrise kan undgås i dag, men det er rådets vurdering, at yderligere forskning inden for en kort årrække vil kunne gøre dette muligt. Det skal derfor anbefales, at denne forskning intensiveres, og at spørgsmålet om kastration af pattegrise senest om 5 år tages op igen.

2. Kastrationsmåde

Siden rutinemæssig kastration af pattegrise må forventes fortsat at blive foretaget, om end for en begrænset årrække, finder rådet det relevant at vurdere, om der bør foretages ændringer i den måde, kastrationerne udføres på, med henblik på at begrænse grisenes smertefølelse. Det er i den forbindelse både nødvendigt at se på mulighederne for at begrænse grisenes smertefølelse under selve kastrationsindgrebet og i perioden derefter.

2.1. Bedøvelse

For så vidt angår begrænsningen af grisenes smertefølelse under selve kastrationsindgrebet, er særligt anvendelsen af bedøvelse enten i form af lokalbedøvelse eller fuld bedøvelse aktuel.

Ved kastration af pattedrise vil en lokalbedøvelse skulle gives ved injektion i det område, hvor indgrebet skal foretages. Det vil sige i grisenes testikler og også lige under huden, hvor snittet skal lægges, når kastrationen udføres. Herved påføres grisene allerede ved selve bedøvelsen smerte og stresses derudover ved at blive håndteret, når bedøvelsen lægges. Kastrationen kan endvidere ikke udføres i umiddelbar forlængelse af, at grisene bedøves, da bedøvelsen skal have tid til at virke. Grisene vil derfor igen skulle løftes op og håndteres, når kastrationen skal foretages, hvorved de endnu engang udsættes for stress. Det er desuden ikke sikkert, at anvendelsen af lokalbedøvelse helt forhindrer, at grisene føler smerte under kastrationen, da der ved denne foretages et træk i grisens sædstreng, som det er tvivlsomt, om bedøvelsen kan lindre smerten fra.

Anvendelsen af fuld bedøvelse vil derimod formentlig sikre, at grisene ikke føler smerte under selve kastrationsindgrebet, idet de da vil være bevidstløse. Spørgsmålet er dog, hvordan selve bedøvelsen påvirker grisene. CO₂ har været afprøvet som et middel til at bedøve pattedrise forud for kastration. Ved anvendelse af CO₂ påføres grisene imidlertid et væsentligt ubehag, inden de er fuldt bedøvet, hvilket ligeledes medfører betydelig stress. Det er endvidere vanskeligt at give grisene en korrekt dosering af CO₂, hvorfor der er en risiko for, at grisene dør som følge af bedøvelsen. Dertil kommer, at CO₂ såvel som andre bedøvelsesgasser herunder Isofluran måske kan indebære en risiko for dem, der arbejder med gasserne, især i svinebesætninger, hvor bedøvelsen vil skulle anvendes i stor skala. Rådet skal endvidere bemærke, at det ved anvendelse af fuld bedøvelse kan frygtes, at grisene vil være påvirket af bedøvelsen i længere tid efter kastrationen, og at der dermed er en øget risiko for ihjel-lægning af dem.

Rådet kan på den baggrund ikke anbefale, at der indføres et krav om, at kastration af pattedrise kun kan foretages med anvendelse af enten lokalbedøvelse eller fuld bedøvelse.

2.2. Smertebehandling

Ud over den umiddelbare smerte, grisene oplever under kastrationen, indebærer indgrebet også en vis smerte og ubehag for grisene i en periode efter, at dette er foretaget. Det vil rådets efter opfattelse være relevant, at grisene behandles for denne smerte. Dette forudsætter dog, at det mest hensigtsmæssige middel til denne smertebehandling vælges, at dette middel godkendes til anvendelse ved kastration af pattegrise, og at doseringen af midlet afklares. Det skal endvidere sikres, at indgivelsen af det smertelindrende middel ikke fører til, at grisene håndteres flere gange end det i dag er tilfældet, og at smertebehandlingen dermed kommer til at øge den stresspåvirkning, grisene udsættes for.

Det er rådets opfattelse, at det vil være realistisk at løse disse problemstillinger inden for en kort periode, og rådet skal derfor anbefale, at der tages skridt til at indføre et krav om smertebehandling i forbindelse med kastration af pattegrise fra den 1. januar 2010.

2.3. Pattegrisens alder ved kastration

Justitsministeriet har i anmodningen om en udtalelse særligt ønsket oplyst, om pattegrise inden for de først levedøgn føler mindre smerte end ældre grise.

Rådet kan i den forbindelse oplyse, at der – i modsætning til, hvad man tidligere har antaget og lagt til grund ved udarbejdelsen af de gældende danske regler – ikke er videnskabeligt belæg for at antage, at grise føler mindre smerte inden for de første 7 døgn af deres liv end senere.

Rådet kan imidlertid ikke anbefale en ændring i den gældende retstilstand, hvorefter pattegrise i deres 2. til 7. levedøgn kan kastreres uden anvendelse af bedøvelse. Som følge af denne bestemmelse kastreres pattegrise i praksis inden for deres 2. til 7. levedøgn, hvilket under alle omstændigheder må anses for det mest hensigtsmæssige. Grise bør ikke kastreres før deres 2. levedøgn, da de skal have opnået en passende robusthed inden indgrebet foretages. På den anden side bør grisene heller ikke være for store, når kastrationen udføres, da dette vanskeliggør håndteringen af dem, hvilket øger risikoen for fejl under indgrebet. Risikoen for, at kastrationssåret bliver inficeret, øges endvidere med grisens alder. Det er derfor formålstjenligt, at grise i almindelighed kastreres inden for deres 2. til 7. levedøgn.

2.4. Krav til de personer, der foretager kastration af pattegrise

Den smerte og ulempe, der er forbundet med kastration af pattegrise, er afhængig af, hvordan kastrationen foretages. Det er derfor vigtigt, at det sikres, at kastrationen udføres korrekt og så skånsomt som muligt.

Rådet har derfor overvejet, om kravet til de personer, der foretager kastration af pattegrise, bør skærpes. Det følger således blot af § 7, stk. 1, 2. pkt. i bekendtgørelse om halekupering og kastration af dyr, at kastrationen kun må foretages af en dyrlæge eller en person, der er uddannet heri, og som har erfaring med at kastre pattegrise med passende midler og under hygiejniske forhold. Nærmere krav til indholdet af den uddannelse, som de personer, der foretager kastration af pattegrise, skal modtage, vil formentlig kunne bidrage til at sikre kvalifikationer hos disse. Da det dog må forventes, at rutinemæssige kastrationer kun vil blive anvendt i en begrænset årrække fremover, finder rådet ikke, at en sådan skærpelse er påkrævet.

Det skal i den forbindelse ligeledes bemærkes, at det ikke alene er tilstrækkeligt, at de personer, der foretager kastration af pattegrise, oprindeligt er uddannet heri. Det er også vigtigt, at den kompetence, der herved er opnået, vedligeholdes. Rådet skal derfor opfordre til, at det vurderes, om det på anden vis end ved skærpede krav om formel uddannelse kan sikres, at de personer, der foretager kastration af pattegrise, gør dette på den mest hensigtsmæssige måde. Dette kunne f.eks. være gennem en løbende dialog med den til besætningen tilknyttede dyrlæge og dermed eventuelt som et led i sundhedsrådgivningsaftalerne eller i forbindelse med indførsel af egenkontrolprogrammer.

3. Sammenfatning

Kastration af pattegrise er forbundet med smerte uanset på hvilken måde kastrationen foretages, og det er derfor rådets opfattelse, at det fremtidige mål bør være, at kastration af pattegrise undgås.

Der findes imidlertid ikke på nuværende tidspunkt alternativer til kastration, der umiddelbart kan tages i anvendelse, og rådet skal derfor opfordre til, at den forskning, der foregår på området, intensiveres, således at målet hurtigst muligt kan nås. Da det er rådets vurdering, at yderligere forskning vil medføre, at der inden for en kortere årrække kan udvikles alternativer til kastration, finder rådet, at spørgsmålet om kastration af

pattegrise senest om 5 år bør tages op igen. Hvis der mod forventning ikke på dette tidspunkt er taget tilstrækkelige skridt til at få afklaret, hvordan kastration af pattegrise kan undgås, bør det vurderes, hvilke midler der skal tages i brug for at sikre, at alternativer hurtigst muligt udvikles.

For så vidt angår den periode, hvor kastration af pattegrise fortsat må forventes at blive foretaget, er det rådets opfattelse, at det bør sikres, at kastrationen påføre grisene så lidt smerte og ulempe som muligt. Der må her skelnes mellem de smerter, grisene påføres umiddelbart ved kastrationsindgrebet, og den efterfølgende smerte og det efterfølgende ubehag, som indgrebet giver anledning til.

Efter rådets vurdering er hverken lokalbedøvelse eller fuld bedøvelse i dag egnet til at blive anvendt med henblik på at forhindre smerte under kastrationen. Dette spørgsmål bør dog også tages op igen om senest 5 år, hvis kastration af pattegrise til den tid fortsat anvendes.

Hvad angår den efterfølgende smerte og det efterfølgende ubehag, som kastrationsindgrebet bevirker, må det antages, at et krav om smertebehandling herfor vil kunne indføres inden for en kortere periode. Rådet skal derfor anbefale, at der tages skridt til at indføre et sådant krav fra den 1. januar 2010.

Rådet mener ikke, at der på nuværende tidspunkt bør foretages yderligere ændringer i bekendtgørelse om halekupering og kastration af dyr, for så vidt angår kastration af pattegrise. Rådet skal dog opfordre til, at det på anden vis sikres, at de personer, der foretager kastration af pattegrise, til stadighed gør dette korrekt og så skånsomt som muligt.

På rådets vegne

Birte Lindstrøm Nielsen
formand